

ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ ОКРЕМИХ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН

EXPERIENCE OF THE STATE ADMINISTRATION BY PROSECUTOR'S OFFICES OF SOME POST-SOVIET COUNTRIES

У статті вивчено історичні чинники розвитку та функціонування механізмів державного управління органами прокуратури окремих пострадянських країн.

Заклики до реформування органів прокуратури та ключові етапи реформування даного інституту останніх років вимагають комплексного підходу до порівняльного вивчення механізмів управління прокуратурою інших країн.

Актуальність даного аспекту дослідження в теоретичній і практичній площинах зумовлюється потребою більш повного осмислення наявних тенденцій розвитку прокуратури, вивчення та впровадження позитивного досвіду різних держав у практику здійснення управлінської діяльності в Україні. Слід урахувати при цьому також негативний досвід інших країн, оскільки це допоможе уникнути помилок у побудові оптимальної функціональної моделі прокуратури в Україні. Тривалий час існування та напрацювання практики роботи цієї інституції під час існування Радянського Союзу вказує на необхідність дослідження механізмів управління прокуратурою у першу чергу в так званих пострадянських країнах.

Таким чином, особливого інтересу заслуговує для нашої держави реформування управлінських відносин у прокуратурі в пострадянських країнах.

Після розпаду СРСР на світовій мапі з'явилося п'ятнадцять незалежних держав, які поступово почали будувати власні механізми державного управління та правові системи.

Фактично в радянський період союзні республіки мали подібні за змістом і формою механізми державного управління, однак із початку 90-х років 20 століття кожна з країн обрала власний шлях розвитку вказаних механізмів.

Незважаючи на вибір різних політичних курсів розвитку та існування певних пострадянських держав, все ж механізми управління їх державним апаратом, правоохоронною системою взагалі та органами прокуратури зокрема мають значні схожості між собою.

Ключові слова: прокуратура, механізми державного управління, досвід, пострадянські країни, реформування.

The article examines the historical factors of development and functioning of mechanisms of the state administration by the prosecutor's offices of some post-soviet countries.

Calls for reform of the prosecutor's office and the key stages of reforming this institution in recent years require a comprehensive approach to the comparative study of the mechanisms of management of the prosecutor's office of other countries. The relevance of this aspect of the study in theoretical and practical terms is due to the need for a fuller understanding of existing trends in the development of the prosecutor's office, study and implementation of positive experience of different countries in the practice of management in Ukraine. The negative experience of other countries should also be taken into account, as this will help to avoid mistakes in building the optimal functional model of the prosecutor's office in Ukraine.

The long existence and practice of this institution during the existence of the Soviet Union indicates the need to study the mechanisms of management of the prosecutor's office, especially in the so-called post-soviet countries.

Thus, it is of special interest for our state to reform administrative relations in the prosecutor's office in post-soviet countries.

After the collapse of the Soviet Union, fifteen independent states appeared on the world map and gradually began to build their own mechanisms of government and legal systems.

In fact, during the Soviet period, the union republics had similar mechanisms in terms of content and form, but since the early 1990s, each country has chosen its own path of development of these mechanisms.

Despite the choice of different political courses of development and the existence of certain post-soviet states, the mechanisms of governing their state apparatus, law enforcement system in general and the prosecutor's office in particular have significant similarities.

Key words: prosecutor's office, mechanisms of state administration, experience, post-soviet countries, reforming.

УДК 342.922(477)

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-17-8>

Доллінер П.Я.

аспірант кафедри гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет
управління

Постановка проблеми у загальному вигляді. Становлення і розвиток України як незалежної, демократичної і правової держави неможливі без гармонійної еволюції всіх її інститутів. Однією з головних складових частин сучасної української держави є прокуратура. Її ефективне функціонування – важливий чинник для досягнення законності і правопорядку в країні. Від часу проголошення незалежності колишніх республік СРСР триває пошук оптимальної функціональної моделі прокуратури, яка відповідала б потребам пра-

вової держави та принципам демократичного суспільства. Адже в процесі реформування й оновлення системи прокуратури функціональна перебудова цього органу державної влади і правильне встановлення її функцій мають ключове значення [1, с. 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування органів прокуратури у пострадянський період досліджувалися такими українськими науковцями, як Грицаєнко Л.Р., Кравчук В.М., Мичко М.І., Михайленко О.Р., Попович Є.М., Сухонос В.В.,

Якимчук М.К. Однак аналіз існування прокуратури того часу через призму механізмів державного управління дотепер чітко не простежений.

Певні дослідники роблять висновок щодо місця і призначення прокуратури в системі державно-правових інститутів: прокуратура держави перехідного типу – самостійний державно-правовий орган, який має ряд тільки йому притаманних конституційно закріплених функцій (її функції докорінно відрізняються від функцій законодавчої, виконавчої і судової влади) та не належить до жодної гілки влади; з одного боку, співпрацює з іншими органами влади у справі забезпечення верховенства закону та зміцнення правопорядку, а з іншого, стосовно цих органів є механізмом стримувань і противаг [1, с. 20].

Тобто у даному випадку вибір правильних механізмів державного управління органами прокуратури відіграють тут ключове значення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Заклики до реформування органів прокуратури та ключові етапи реформування даного інституту останніх років вимагають комплексного підходу до порівняльного вивчення механізмів управління прокуратурою інших країн.

Актуальність даного аспекту дослідження в теоретичній і практичній площинах обумовлюється потребою більш повного осмислення наявних тенденцій розвитку прокуратури, вивчення та впровадження позитивного досвіду різних держав у практику здійснення управлінської діяльності в Україні. Слід урахувати при цьому також негативний досвід інших країн, оскільки це допоможе уникнути помилок у побудові оптимальної функціональної моделі прокуратури в Україні [1, с. 6].

Мета статті – вивчення механізмів державного управління органами прокуратури певних пострадянських країн із метою визначення необхідності започаткування деяких із них у нашій державі.

Виклад основного матеріалу. Прокуратура України перебуває на етапі трансформації з карального органу на орган захисту прав людини та суспільства. А це означає, що важливого значення набуває обговорення питань щодо ролі прокуратури в демократичному суспільстві [2].

У будь-якому разі, формуючи модель прокуратури, потрібно враховувати міжнародний досвід. А також зважати на історичні традиції та реальний стан соціально-економічного розвитку України [3 с. 12].

Перш ніж інститут прокуратури в Україні отримав відповідне оформлення в Конституції України, його становлення і норматив-

но-правове закріплення відбувалося впродовж досить тривалого часу. Цей процес є складним і значною мірою суперечливим, що зумовлено низкою причин. Одна з них полягає в тому, що прокуратура, будучи ланкою конкретної державно-правової системи, змінювалась разом із нею. Другим чинником, що істотно вплинув на процес розвитку інституту прокуратури в Україні, є те, що протягом кількох століть українська державність розвивалася в тісному зв'язку з державністю країн-сусідів [4, с. 19].

Тривалий час існування та напрацювання практики роботи цієї інституції під час існування Радянського Союзу вказує на необхідність дослідження механізмів управління прокуратурою в першу чергу в так званих пострадянських країнах.

Таким чином, особливого інтересу заслуговує для нашої держави реформування управлінських відносин у прокуратурі в пострадянських країнах.

Відомо, що їх пов'язує спільність історичного походження та шляхів еволюції. Водночас зазначені держави після ліквідації СРСР і набуття незалежності демонструють найрізноманітніші підходи до вирішення цього вкрай важливого питання. Усе наведене вище спонукає провести порівняльно-правовий аналіз досвіду механізмів державного управління прокуратурою вказаних країн [1, с. 6].

Після розпаду СРСР на світовій мапі з'явилося п'ятнадцять незалежних держав, які поступово почали будувати власні механізми державного управління та правові системи [5, с. 117].

Фактично в радянський період союзні республіки мали подібні за змістом і формою механізми державного управління, однак із початку 90-х років 20 століття кожна із країн обрала власний шлях розвитку вказаних механізмів.

З аналізу конституцій та іншого законодавства країн колишнього СРСР видно, що прокуратура відноситься або до судової (Азербайджан, Грузія, Латвія, Литва, Молдова), або до виконавчої (Киргизія, Естонія) влади, або не входить до жодної гілки влади і має незалежний статус державного органу (інші республіки колишнього СРСР) [6, с. 340].

Основна частина пострадянських держав заснувала регіональну міжнародну організацію – Співдружність Незалежних Держав (далі – СНД) [5, с. 117].

Відповідно до ст. 20 Статуту СНД, держави-члени здійснюють співробітництво у сфері права і сприяють зближенню національного законодавства [7].

Окрім іншого, робота СНД була направлена на розробку та прийняття модельних або типо-

вих нормативно-правових актів рекомендаційного характеру у різноманітних сферах суспільних правовідносин. Метою розробки модельних нормативно-правових актів є прийняття на їх основі законодавчих актів усіх членів СНД, що було одним з елементів зближення правових систем нових держав та їх руху в одному напрямі.

Вказані модельні нормативно-правові акти містили в собі значну кількість механізмів публічного управління державними органами, в тому числі органами прокуратури.

16 листопада 2006 року на 27 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД прийнято Модельний закон про прокуратуру (далі – модельний закон).

Згідно з модельним законом прокуратура визначається як незалежний спеціалізований інститут державної влади, який здійснює нагляд за дотриманням конституції, законів, а також норм міжнародного права і міжнародних договорів держави, які є складовою частиною правової системи держави [8].

Метою ж діяльності модельної прокуратури є забезпечення верховенства законів, захист прав і свобод людини і громадянина, а також охоронюваних законом інтересів суспільства і держави [8].

Функціями модельної прокуратури стали: 1. Нагляд за дотриманням прав і свобод людини і громадянина. Нагляд за виконанням законів. 2. Кримінальне переслідування та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили злочини, відповідно до повноважень, встановлених кримінально-процесуальним законом держави. 3. Участь у розгляді справ судами. 4. Координація правоохоронної діяльності по боротьбі з злочинністю. 5. Міжнародно-правове співробітництво щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, в боротьбі зі злочинами та іншими правопорушеннями, з надання правової допомоги [8].

Ще одним нормативно-правовим актом, який визначав механізми державного управління органами прокуратури, є прийнятий за десять років до цього, а саме 17 лютого 1996 року, Модельний кримінально-процесуальний кодекс для держав-учасниць СНД (далі – модельний КПК).

Вказаний модельний КПК визначав, що прокуратура є органом кримінального переслідування та державного обвинувачення в суді, а також органом попереднього розслідування [9].

Цікавим із точки зору організаційного механізму державного управління є норми Модельного КПК, які стосуються незалежності прокурора та його підпорядкування вищестоящим керівникам.

Так, згідно із ч. 3 ст. 83 Модельного КПК прокурор під час здійснення своїх повноважень у кримінальних справах незалежний і підкоряється лише закону, однак він мусить виконувати законні вказівки вищого прокурора [9]. Як слушно зазначає Сапін О.В., Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) не визнає такої залежності процесуального прокурора від керівника прокуратури або вищого прокурора [7 с. 118].

Разом із цим організаційний механізм управління у сфері адміністративного підпорядкування визначений вже в Законі України «Про прокуратуру», у редакції 2014 року, де зазначено, що прокурори здійснюють свої повноваження у межах, визначених законом, і підпорядковуються керівникам виключно в частині виконання письмових наказів адміністративного характеру, пов'язаних з організаційними питаннями діяльності прокурорів та органів прокуратури. Адміністративне підпорядкування прокурорів не може бути підставою для обмеження або порушення незалежності прокурорів під час виконання ними своїх повноважень [10].

Певні дослідники розділяють структуру повноважень прокурора відповідно до тексту Модельного КПК за такими блоками: 1) повноваження прокурора у кримінальній справі, з метою забезпечення здійснення обвинувачення; 2) повноваження прокурора під час здійснення ним процесуального керівництва розслідуванням (на відміну від інших органів кримінального переслідування); 3) права прокурора під час здійснення процесуального керівництва розслідуванням; 4) повноваження прокурора під час розгляду кримінальної справи або матеріалу судом; 5) обов'язки прокурора під час розгляду кримінальної справи або матеріалу судом [7, с. 118].

Можна погодитись із точкою зору О.В. Сапіна, який вважає, що, порівнюючи інститути відводів та оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування за КПК України та Модельним КПК СНД, вбачаємо, що вітчизняні норми є більш гуманізаційними, адже зарахування вирішення зазначених питань до компетенції слідчого судді сприяє всебічному, повному й неупередженому дослідженню відповідних обставин і забезпеченню прав людини та їх захисту від неправомірних дій учасників кримінального провадження [7, с. 119].

Разом із цим вважаємо порушенням нормального функціонування організаційного механізму управління пропозицію О.В. Сапіна щодо посилення повноважень прокурора

в частині доручення проведення досудового розслідування групі слідчих інших правоохоронних органів, формування її складу й очолення таких груп. Таку позицію він висловлює з відсутності в нормах КПК України відповідних повноважень прокурора та наявності їх лише в керівника органу досудового розслідування [7, с. 119]. Вважаємо надання прокурору таких повноважень буде необґрунтованим втручанням в організаційну роботу інших державних органів.

Однак його ж висловлення про можливість відсторонення прокурором слідчого від подальшої участі у здійсненні досудового розслідування в разі допущення ним порушень під час його розслідування й у випадках неефективного розслідування є вкрай слушними та можуть призвести до ефективного управління у сфері розслідування [7, с. 119].

Проаналізувавши текст Модельного КПК СНД, також можна відмітити позитивний чинник щодо вдосконалення правового механізму державного управління в частині виокремлення повноважень державного обвинувача в окрему статтю. У свою чергу, КПК України, редакцій 1960 та 2014 років, такого позитивного чинника правового механізму не мають, а відповідні повноваження прокурора розподілені в різноманітних розділах та статтях даних кодексів.

Певні пострадянські держави взяли до уваги механізми державного управління прокуратурою, закріпленні в Модельному КПК СНД, та імплементували деякі його положення в національному законодавстві.

Відповідно до КПК Республіки Вірменія прокурор – це державна посадова особа, призначена в установленому законом порядку, яка в межах своєї компетенції здійснює кримінальне переслідування, нагляд за законністю дізнання й попереднього слідства, підтримує обвинувачення в суді, опротестовує вироки та інші остаточні рішення суду. Як і за законодавством України, прокурори Вірменії здійснюють процесуальне керівництво дізнанням та попереднім слідством [5, с. 332; 11].

Аналогічні функції та механізми управління прокуратурою також закріплені і в Конституції Вірменії та Законі Республіки Вірменія «Про прокуратуру» [12; 13].

Певні пострадянські держави обрали інший шлях розвитку суспільства та механізми державного управління, у тому числі органів прокуратури.

Зокрема, механізми управління прокуратурою у Республіці Білорусь деякою мірою схожі з механізмами управління радянського періоду.

У своїй діяльності Генеральний прокурор Республіки Білорусь повністю підзвітний Президенту Республіки. Він призначається на посаду Президентом за згодою Національних Зборів – Парламенту Республіки Білорусь, якому частково належить законодавча влада в державі, інша частина законодавчої влади належить Президенту, який видає декрети, що мають силу закону.

Звільнення Генерального прокурора здійснюється Президентом із повідомлення про це рішення Національних Зборів [14, с. 113].

Лише за згодою Президента Республіки Генеральний прокурор може призначити та звільнити своїх заступників, прокурорів областей, прокурора м. Мінська та прирівняних до них прокурорів.

Тобто організаційний та контрольний механізми державного управління з боку голови прокуратури, а тому говорити про незалежність та неполітичний характер роботи прокуратури неможливо.

Відповідно до Конституції Республіки Білорусь та Закону Республіки «Про прокуратуру» прокуратура здійснює нагляд за виконанням законів під час розслідування злочинів, відповідністю законусудових рішень у кримінальних справах, проводить попереднє слідство, підтримує державне обвинувачення [15; 16].

Крім того, з радянських часів прокуратура Республіки Білорусь, згідно з КПК РБ, зобов'язана на всіх стадіях кримінального процесу своєчасно вживати передбачених законом заходів щодо усунення порушень закону, хто б ці порушення не вчиняв. Прокурор має право висунути до обвинуваченого або особи, яка несе матеріальну відповідальність за його дії, позов на захист інтересів потерпілого, який перебуває в безпорадному стані або з інших причин не здатний самостійно скористатися належним йому правом, а також висувати й підтримувати позови в інтересах юридичних осіб і держави. У ході досудового провадження за матеріалами і кримінальною справою прокурор порушує кримінальну справу, приймає її до свого провадження й розслідує в повному обсязі, користуючись при цьому повноваженнями слідчого, або доручає її розслідування нижчому прокуророві або відповідному органу попереднього слідства; відмовляє в порушенні кримінальної справи; здійснює нагляд за розслідуванням кримінальних справ органом дізнання, слідчим; здійснює процесуальне керівництво та нагляд за діяльністю нижчого прокурора, який проводить попереднє слідство [5, с. 332; 17].

Порівнюючи організаційні механізми державного управління при здійсненні своїх повноважень прокурорами під час попереднього слідства, можна констатувати, що значна частина механізмів, від яких українське законодавство відмовилось в напрямку європейської інтеграції, дотепер мають місце у Республіці Білорусь.

Можна погодитись із точкою зору О.В. Сапіна, який зазначає, що повноваження прокурорів Білорусії під час попереднього розслідування носять тотальний та безмежний характер [5, с. 332].

Зокрема, згідно з КПК РБ під час досудового розслідування прокурор уповноважений санкціонувати застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, домашнього арешту, застави; проведення обшуку, огляду житла чи іншого законного володіння; накладення арешту на майно, що перебуває в житлі та іншому законному володінні, на поштово-телеграфні й інші відправлення і їх виїмку, виїмку документів, що містять державні секрети або іншу охоронювану законом таємницю; прослуховування й запис переговорів; ексгумацію трупа з місця поховання; поміщення підозрюваного або обвинуваченого, що не утримується під вартою, у психіатричну лікарню; відсторонення підозрюваного чи обвинуваченого від посади [5, с. 332; 17].

На відміну від української прокуратури, правовий та організаційний механізми державного управління дозволяють прокурорам Республіки Білорусь широко використовувати документи прокурорського реагування, зокрема протести, письмові вказівки по справам про адміністративні правопорушення, подання, приписи, офіційні застереження, пропозиції про розпуск місцевих представницьких органів у випадках систематичного або грубого порушення закону, постанови про порушення дисциплінарних проваджень та про притягнення до матеріальної відповідальності, постанови про виселення в адміністративному порядку [14, с. 114].

Деяко схожі механізми державного управління в Азербайджанській Республіці.

18 жовтня 1918 року, в перший рік незалежності Азербайджанської Демократичної Республіки Рада Міністрів прийняла Положення про судову палату. Після розпаду Азербайджанської Демократичної Республіки 28 квітня 1920 року генеральна прокуратура, як і всі інші органи була скасована [18].

11 липня 1922 прийнятий декрет «Про державну прокуратуру Азербайджанської РСР» і тим самим була створена радянська прокуратура. У 1936 році Прокуратура

Азербайджанської РСР вийшла з підпорядкування Народного Комісаріату Юстиції, і вже підкоряючись тільки Прокуратурі СРСР розпочала свою майже незалежну діяльність [18].

24 травня 1955 року прийнято Положення «Про прокурорський нагляд в СРСР». 30 листопада 1979 року було прийнято закон СРСР «Про прокуратуру» [18].

У 1991 році Азербайджан відновив свою незалежність, а 7 грудня 1999 року прийнято закон «Про прокуратуру», в якому знайшли відображення всі положення про орган [18].

Прокуратура Азербайджанської Республіки в порядку і випадках, передбачених законом, здійснює нагляд за виконанням і дотриманням закону; в передбачених законом випадках порушує кримінальні справи і веде слідство; підтримує в суді державне обвинувачення; подає до суду позови; приносить протести на рішення суду [19; 20].

Прокуратура Азербайджанської Республіки є єдиним централізованим органом, заснованим на підпорядкуванні територіальних та спеціалізованих прокурорів Генеральному прокурору Азербайджанської Республіки [19; 20].

Генеральний прокурор Азербайджанської Республіки призначається на посаду і звільняється з посади Президентом Азербайджанської Республіки за згодою Міллі Меджлісу Азербайджанської Республіки [19; 20].

Заступники Генерального прокурора Азербайджанської Республіки, прокурори, які здійснюють керівництво спеціалізованими республіканськими прокуратурами, прокурор Нахічеванської Автономної Республіки призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом Азербайджанської Республіки за поданням Генерального прокурора Азербайджанської Республіки [19; 20].

Територіальні та спеціалізовані прокурори призначаються на посаду і звільняються з посади Генеральним прокурором Азербайджанської Республіки за погодженням з Президентом Азербайджанської Республіки [19; 20].

Прокурори використовують акти прокурорського реагування, в тому числі попередження, подання, рішення письмові вказівки тощо [19; 20].

Цікавим є такий акт прокурорського реагування як попередження, який виноситься громадянину або посадовій особі з метою запобігання вчиненню правопорушень [19; 20].

Висновки. Незважаючи на вибір різних політичних курсів розвитку та існування певних пострадянських держав, все ж механізми управління їх державним апаратом, право-

охоронною системою взагалі та органами прокуратури зокрема мають значні схожості між собою.

Разом із цим, розвиток України в напрямку Європейського Союзу, орієнтир на країни Західної Європи відображає зміну цих механізмів, реформування від прокуратури радянського періоду до нової інституції. Однак без поглибленого аналізу започаткування різних механізмів та повне копіювання окремих функціональних умов існування вказаних механізмів може призвести до значних складнощів нормальної, ефективної роботи інституту прокуратури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мамедов Г.А. Функції прокуратури в Україні та Азербайджанській республіці (порівняльно-правовий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 ; Одеській національний університет ім. І.І. Мечникова. 2011. 52 с.
2. Доллінер П.Я. Досвід державного управління органів прокуратури балтійських країн. II Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку», 4-5 жовтня 2018 року, Маріуполь.
3. Вступне слово ректора НАПУ Присяжнюка І.І. Прокуратура України в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Національна академія прокуратури України. 2016. 334 с.
4. Мичко М.І. Проблеми функцій і організаційного устрою прокуратури України : дис. д-ра доктора юрид. наук : 12.00.10 ; Нац. юрид. акад. імені Ярослава Мудрого. 2001. 376 с.
5. Салін О.В. Процесуальна діяльність прокурора у кримінальному провадженні за законодавством України й пострадянських країн. *Ужгородський національний університет*. 2014. № 6. С. 331–334.
6. Наулік Н.С. Правовий статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С. 339–342.
7. Салін О.В. Процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні за законодав-
- ством України й модельним законодавством СНД. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 6-1. Том 4. 2014. С. 117–120.
8. О прокуратуре: Модельный Закон Содружества Независимых Государств от 16.11.2006. № 27-6. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_g19.
9. Модельный Уголовно-процессуальный кодекс для государств-участников Содружества Независимых Государств от 17.02.1996. URL : <http://www.iacis.ru/upload/iblock/a50/020.pdf>.
10. Про прокуратуру: закон України від 14.10.2014. № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. С. 54.
11. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения от 29.03.1998. № 3Р. URL : <http://www.parliament.am>.
12. Конституция Республики Армения от 05.07.1995. URL : http://www.parliament.am/law_docs5/06122015.pdf.
13. О прокуратуре: Закон Республики Армения от 29.03.2007. № 3Р-126. URL : <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1453&lang=rus>.
14. Мычко Н.И., Голова Н.А. Европейская система прокуратур. Донецк : Изд-во «Ноулидж». 2011. 487 с.
15. Конституция Республики Беларусь от 15.03.1994. URL : <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnye-dokumenty/konstitutsiya-respubliki-belarus/>.
16. О прокуратуре : Закон Республики Беларусь от 08.05.2007. № 220-3. URL : <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H10700220>.
17. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16.07.1999. № 295-3. URL : http://etalonline.by/document/?regnum=hk9900295&q_id=799631.
18. Ежегодно 1 октября прокуратура Азербайджанской Республики отмечает свой профессиональный праздник. URL : <http://genprosecutor.gov.az/project/32/tarix>.
19. Конституция Азербайджанской Республики от 12.11.1995. URL : https://www.caa.gov.az/index.php?option=com_k2&view=item&id=93:constitution-of-the-republic-of-azerbaijan&Itemid=173&lang=ru.
20. О прокуратуре : Закон Азербайджанской Республики от 07.12.1999. № 767-IQ. URL : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=2800.